

ΤΟ Α' ΣΥΝΕΔΡΙΟΝ ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΗΣ ΘΕΟΛΟΓΙΑΣ

(*Ἱερά Μονή Πεντέλης, Ἀθήναι, 17-21 Μαΐου 1972*)

Α'. Τὸ Συνέδριον.

Διὰ πρώτην φοράν εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς Ὁρθοδόξου βιβλικῆς ἐπιστήμης συνεκλήθη ἀπὸ τῆς 17ης μέχρι τῆς 21ης Μαΐου 1972 εἰς τὸ Διορθόδοξον Κέντρον Ἀθηνῶν τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Πεντέλης, ἐν Ἀθήναις, τὸ Α' Συνέδριον Ὁρθοδόξου ἐρμηνευτικῆς Θεολογίας. Ἡ σχετικὴ πρότασις ἐγένετο ὑπὸ τῆς Ἐφορείας τοῦ ἐν λόγῳ Κέντρου, ἡ δὲ ὄργανωσις αὐτοῦ ἀνετέθη εἰς τριμελῆ ἐπιτροπὴν Καθηγητῶν βιβλικῶν ἐδρῶν τῆς Θεολ. Σχ. τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, καὶ δὴ τοῦ κ.Μ. Σιώτου ὡς Προέδρου καὶ τῶν κ.κ. Σ. Ἀγουρίδου καὶ Ἡλ. Οἰκονόμου ὡς μελῶν. Προσκλήσεις ἀπεστάλησαν πρὸς πάντας τοὺς Ἀρχηγοὺς τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, πρὸς τὰς Ὁρθοδόξους Θεολογικὰς Σχολὰς καὶ πρὸς πάντας τοὺς Ὁρθοδόξους εἰδικούς θεολόγους. Εἰς τὸ Συνέδριον μετέσχον τελικῶς ἐκπρόσωποι πασῶν τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, αἱ ὁποῖαι διαθέτουν θεολογικὰ ἐκπαιδευτικὰ ἰδρύματα, ἦτοι 35 τὸν ἀριθμὸν, ἐπίσης ἀνὰ εἰς παρατηρητῆς τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Μαλαμπάρ καὶ πλήθος ἐτέρων παρατηρητῶν, Καθηγητῶν, Θεολόγων, φοιτητῶν κ.ἄ. Τὴν ἑναρξίν τοῦ Συνεδρίου ἐκήρυξε, παρουσία ἐκπροσώπων τοῦ Κράτους καὶ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Ἱερώνυμος, ὅστις καὶ παρηκολούθησεν ἀνελλιπῶς τὰς ἐργασίας αὐτοῦ.

Συμφώνως πρὸς τὸ πρόγραμμα τοῦ Συνεδρίου, καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἀνεγινώσκοντο τέσσαρες εἰσηγήσεις, δύο τὴν πρωτὴν καὶ δύο τὴν ἑσπέραν, μετ' αὐτὰς δὲ ἐγένετο σχετικὴ συζήτησις. Τὴν προεδρίαν τῶν ἐπὶ μέρους συνεδριῶν ἀνελάμβανον ἐκ περιτροπῆς μέλη τοῦ Συνεδρίου. Τριμελὴς Γραμματεία ἐτήρει τὰ πρακτικὰ, ἐνῶ αἱ συζητήσεις ἐμαγνητοφονοῦντο. Αἱ εἰσηγήσεις καὶ συζητήσεις ἐγένοντο εἰς μίαν τῶν ἀνεγνωρισμένων γλωσσῶν τοῦ Συνεδρίου ἦτοι ἑλληνικὴν, ἀγγλικὴν, γαλλικὴν, γερμανικὴν καὶ ρωσικὴν, μετεφράζοντο δὲ συγχρόνως εἰς ἐτέρας γλώσσας. Τὸ πρόγραμμα προέβλεπεν ἐπίσης ξενάγησιν εἰς τὸ Μουσεῖον καὶ τὸ «Κρυφὸ Σχολεῖον» τῆς Μονῆς Πεντέλης, προβολὴν κινηματογραφικῶν ταινιῶν, ἡμερησίαν ἐκδρομὴν εἰς Ἀρχαίαν Κόρινθον, Μυκῆνας, Ἄργος, Ναύπλιον, Ἐπίδαυρον. Κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ Συνεδρίου οἱ Σύεδροι συμμετέσχον εἰς τὴν λατρευτικὴν ζωὴν τῆς Μονῆς, τὴν δὲ Κυριακὴν, 21ην Μαΐου, ἐτελέσθη διορθόδοξος θεία Λειτουργία.

Ὁ γενικὸς σκοπὸς τοῦ Συνεδρίου ἦτο κατ' ἀρχὴν νὰ συγκεντρωθοῦν εἰ δυνατόν ἅπαντες οἱ Ὁρθόδοξοι ἐρμηνευταὶ θεολόγοι καὶ εἰς πρώτην γνωριμίαν καὶ ἐπαφὴν νὰ συζητήσουν ἀπὸ κοινοῦ τὸ βασικὸν θέμα: «Ἡ ἀξία τῆς Ὁρθοδόξου ἐρμηνευτικῆς παραδόσεως διὰ τὴν σύγχρονον βιβλικὴν ἔρευναν». Τὸ ἐρμηνευτικὸν πρόβλημα, τὸ ὁποῖον ἀποτελεῖ τὴν προϋπόθεσιν καὶ ἀφετηρίαν τῆς καθ' ὅλου θεολογικῆς ἐργασίας, εὕρεσκειται εἰς τὸ ἐπίκεντρον τῶν συγχρόνων θεολογικῶν διαμαχῶν. Εἰς οὐδὲν ἕτερον θέμα τῆς Θεολογίας ἐπικρατεῖ τοιαύτη σύγχυσις ὡς εἰς τὴν μελέτην τοῦ ἐρμηνευτικοῦ προβλήματος. Καθίσταται συνεπῶς σήμερον αἰσθητὴ ἡ ἀνάγκη ὅπως ἡ Ὁρθόδοξος Θεολογία καταθέσῃ τὴν ἰδικὴν τῆς μαρτυρίαν, τοσοῦτον μάλλον καθ' ὅσον αὕτη εἶναι φορεὺς τῆς δισχιλιετοῦς ἐρμηνευτικῆς παραδόσεως τῶν Πατέ-

ρων-έρμηνευτῶν τῆς Ἐκκλησίας. Οὕτω τρία βασικά αἰτήματα προεβλήθησαν ἐξ ἀρχῆς εἰς τὴν συνείδησιν τῶν Συνέδρων:

α) Ἡ συνειδητοποίηση ἐκ μέρους αὐτῶν τῶν Ὁρθοδόξων ἐρμηνευτῶν θεολόγων τῆς ἰδιαιτέρας σημασίας τῆς πατερικῆς παραδόσεως ἐν τῇ ἐρμηνείᾳ τῶν Γραφῶν, β) ἡ ἀνάγκη οὐσιαστικῆς συμβολῆς ἐκ μέρους τῆς Ὁρθοδόξου ἐρμηνευτικῆς εἰς τὴν σύγχρονον διαμάχην περὶ τὸ ἐρμηνευτικὸν πρόβλημα διὰ τῆς ἀξιοποιήσεως τῆς ἐρμηνευτικῆς πατερικῆς παραδόσεως καὶ γ) Ὁ καθορισμὸς τῆς σχέσεως τῆς Ὁρθοδόξου βιβλικῆς θεολογίας ἔναντι τῆς συγχρόνου ἐπιστημονικῆς ἐρεύνης τῶν Ἁγίων Γραφῶν. Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἐγένετο ἔνδεκα εἰσηγήσεις ἐπὶ ἀντιστοιχῶν ἐπὶ μέρους θεμάτων τοῦ ὡς ἄνω γενικοῦ, δι' ὧν κατεβλήθη προσπάθεια νὰ δοθοῦν συγκεκριμένα προτάσεις καὶ ἀπόψεις ἐπὶ τῶν ὡς ἄνω αἰτημάτων. Αἱ ἐν λόγῳ εἰσηγήσεις εἶναι αἱ ἐξῆς: Καθ. Μᾶρκος ΣΙΩΤΗΣ: «Ἡ ἐνότις τῆς Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας καὶ ἡ ἐρμηνεία τῶν Ἁγίων Γραφῶν». Καθ. Σάββας ΑΓΟΥΡΙΑΔΗΣ: «Οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας ὡς ἐρμηνεύται τῶν Ἁγίων Γραφῶν». Καθ. Γεράσιμος ΖΑΦΕΙΡΗΣ: (Βοστώνη, ΗΠΑ): «Ἡ ἀξία τῶν παραθέσεων τοῦ κειμένου τῆς Κ.Δ. παρὰ τοῖς Ἑλλησι Πατράσι». Καθ. Nicolae NEAGA (Sibiu, Ρουμανία): «Ἡ σημασία τῆς ἐξηγητικῆς Ὁρθοδόξου Παραδόσεως διὰ τὴν σύγχρονον βιβλικὴν ἐρευναν». Καθ. Ἡλίας ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ: «Προτάσεις πρὸς ταξινόμησιν καὶ ἀξιολόγησιν τῶν Πατερικῶν ἐρμηνειῶν τῆς Π. Διαθήκης». Recteur Alexis KNIATZEFF (Paris): «Ἡ προφητεία καὶ ἡ προφητικὴ διακονία ὑπὸ τὸ φῶς τῆς Πεντατεύχου». Θεοφίλ. Ἐπίσκοπος Βρεσθένης, Ph. D., Δημήτριος ΤΡΑΚΑΤΕΛΛΗΣ: «Ἡ χριστολογικὴ ἐρμηνεία τῶν Θεοφανειῶν τῆς Π. Διαθήκης παρὰ τῷ Μάρτυρι Ἰουστίνῳ». Καθ. Georges BARROIS (Νέα Ὑόρκη, ΗΠΑ): «Κριτικὴ ἐξήγησις καὶ παραδοσιακὴ ἐρμηνευτικὴ. Μεθοδολογικὴ ἐρευνα ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ βιβλίου τοῦ Ἡσαίου». Καθ. Θεόδωρος ΣΤΥΛΙΑΝΟΠΟΥΛΟΣ (Βοστώνη, ΗΠΑ): «Ἡ συμβολὴ τοῦ Μάρτυρος Ἰουστίνου εἰς τὴν ἐρμηνευτικὴν παράδοσιν τῆς Ἐκκλησίας». Δ. Θ. Παναγιώτης ΑΝΔΡΙΟΠΟΥΛΟΣ: «Ἡ θέσις τοῦ σαρκωθέντος Λόγου εἰς τὴν ἐρμηνευτικὴν τοῦ Ὁριγένους» καὶ Δ.Θ. Ἰωάννης ΠΑΝΑΓΟΠΟΥΛΟΣ: «Τὸ θεολογικὸν πρόβλημα τῆς Ὁρθοδόξου ἐρμηνευτικῆς». Ἐδελπιστοῦμεν ὅτι συντόμως θὰ δημοσιευθοῦν αἱ ὡς ἄνω εἰσηγήσεις, ὡς ἐπίσης καὶ αἱ βασικαὶ ἰδέαι τῶν μετ' αὐτὰς συζητήσεων, οὕτως ὥστε νὰ παρασχεθῇ πλήρης καὶ ζῶσα εἰκὼν τοῦ κατὰ πάντα ἀξιολόγου καὶ ὄντως πρωτοποριακοῦ τούτου Συνεδρίου.

Πρώτη καὶ βασικὴ ἐμπειρία πάντων τῶν Συνέδρων ὑπῆρξεν ἡ διαπίστωσις κοινῆς γλώσσης ἐν τῇ ἐρεύνη τοῦ ἐρμηνευτικοῦ προβλήματος. Ἡ Πατερικὴ ἐρμηνευτικὴ παράδοσις ἀνεγνωρίσθη ἀνεπιφυλάκτως ἐκ τῶν ὧν οὐκ ἄνευ παραγόντων πρὸς ὑπεύθυνον καὶ δόκιμον ἄσκησιν τοῦ ἐρμηνευτικοῦ λειτουργήματος καὶ ὠμολογήθη ὅτι πρέπει νὰ ἐνταθοῦν αἱ προσπάθειαι πρὸς ἀξιολόγησιν καὶ χρησιμοποίησιν αὐτῆς ἐν τῷ συγχρόνῳ ἐρμηνευτικῷ διαλόγῳ. Ἐκτὸς τούτου ἐγένετο συνείδησις εἰς πάντας τοὺς Συνέδρους ὅτι διὰ τῆς ἐρμηνείας ἐπιζητεῖται κατ' ἀρχὴν ἡ οἰκονομὴ τοῦ Σώματος τοῦ Χριστοῦ, τῆς Ἐκκλησίας, καὶ οὐχὶ πρωτίστως ἡ προαγωγὴ τῆς ἐπιστήμης τῆς ἐρμηνευτικῆς καθ' ἑαυτήν. Ὡς τοιαύτη ὁμως ἡ ἐρμηνεία εἶναι κυρίως καρπὸς φωτισμοῦ τοῦ ἁγ. Πνεύματος καὶ τῆς λειτουργικῆς μετοχῆς εἰς τὴν ζωὴν τῆς Ἐκκλησίας, συνεπῶς δὲν εἶναι ἀποκλειστικῶς λειτουργία αὐτῆς πρὸς τὸν κόσμον. Τὸ θέμα τῆς σχέσεως τῆς τοιαύτης Ὁρθοδόξου ἐρμηνευτικῆς πρὸς τὴν σύγχρονον ἱστορικο-κριτικὴν ἐπιστημονικὴν ἐρευναν τῶν Γραφῶν, τὸ ὅποιον ἀπέτελεσε τὴν ἀπωτέραν προοπτικὴν ἅπασι τῶν εἰσηγήσεων καὶ τῶν συζητήσεων, ἤρουνθη ὑπὸ τὸ φῶς τῆς Πατερικῆς παραδόσεως. Σχετικῶς ἀνεγνωρίσθη ὅτι ἡ τελευταία αὐτῆ ἐνθαρρύνει τὸν δημογραφικὸν στοχασμὸν καὶ ὁδηγεῖ συνεπῶς εἰς κριτικὴν χρῆσιν τῶν ἐπιστημονικῶν μεθόδων ἐν τῇ συγχρόνῳ ἐρεύνη τῶν Ἁγίων Γραφῶν. Ἐπαίεται εἰς τὴν ἐκκλησιαστικὴν συνείδησιν καὶ τὴν ἐπιστημονικὴν κρίσιν τοῦ Ὁρθοδόξου ἐρμηνευτοῦ νὰ ἐφαρμόσῃ πρακτικῶς τὴν ἀρχὴν αὐτὴν ἐν τῇ ἐρμηνευτικῇ αὐτοῦ ἐργασίᾳ.

Ἄπαντες οἱ Σύνοδροι ἠσθάνθημεν τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος Συνέδριον ὡς εὐλογίαν. Κατ' αὐτὸ διεπιστώθη οὐχὶ μόνον ἡ ὑπαρξίς σοβαρῶν καὶ ἀξιολόγων δυνάμεων ἐν τῷ χώρῳ τῆς Ὁρθοδόξου βιβλικῆς ἐπιστήμης, αἵτινες, διὰ τῆς δημιουργίας ἀναλόγων συνθηκῶν, θὰ ἠδύνατο νὰ προσφέρουν ἀνυπολογίστους ὑπηρεσίας εἰς τὴν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν καὶ Θεολογίαν, ἀλλὰ καὶ φλογερὸν πνεῦμα ἐνότητος καὶ συνεργασίας, τὸ ὁποῖον εἶναι ἀπαραίτητον πρὸς προαγωγὴν τῆς Ὁρθοδόξου βιβλικῆς ἐπιστήμης. Τὸ πνεῦμα τοῦτο ἐπεκράτησεν ἰδίᾳ κατὰ τὰς συζητήσεις καὶ κατ' ἰδίαν ἐπαφὰς τῶν Συνόδρων, ὡς ἐπίσης καὶ κατὰ τὴν σύνταξιν τοῦ ἐπισήμου «ἀνακοινωθέντος» τοῦ Συνεδρίου, τὸ ὁποῖον παραθέτομεν ἀμέσως κατωτέρω. Ἡ σύγκλησις τοῦ πρώτου Συνεδρίου τούτου θὰ ἠδύνατο ν' ἀποβῇ πραγματικῶς εὐλογία διὰ τὴν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν καὶ Θεολογίαν, ἐὰν ἐδημιουργοῦντο αἱ κατάλληλοι προϋποθέσεις, ὥστε τοῦτο ν' ἀποτελέσῃ ἀπαρχὴν μιᾶς πλέον ὑπευθύνου καὶ συστηματικῆς δραστηριοποιήσεως τῶν εἰδικῶν θεολόγων ἐν τῇ Ὁρθόδοξῳ Ἐκκλησίᾳ. Τοῦτο διετυπώθη καὶ ὡς διακαῆς εὐχὴ ὑπὸ τῶν Συνόδρων κατὰ τὸ ἀποχαιρετιστήριον ἐπίσημον γεῦμα, τὸ ὁποῖον παρέθεσε πρὸς τιμὴν αὐτῶν ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν κύριος Ἱερώνυμος, κατὰ τὴν λήξιν τοῦ Συνεδρίου, τὴν Κυριακὴν 21ην Μαΐου.

Β'. Τὸ «ἀνακοινωθέν».

Τὸ Α' Συνέδριον Ὁρθοδόξου Ἑρμηνευτικῆς Θεολογίας συγκληθὲν ἐν τῷ Διορθόδοξῳ Κέντρῳ Ἀθηνῶν τῆς ἱστορικῆς Μονῆς Πεντέλης ἀπὸ τῆς 17ης ἕως 21ης Μαΐου 1972 πρὸς μελέτην τοῦ θέματος «Ἡ ἀξία τῆς Ὁρθοδόξου Ἑρμηνευτικῆς Παραδόσεως διὰ τὴν σύγχρονον βιβλικὴν ἔρευναν», ἐπὶ τῇ βάσει τῶν γενομένων εἰσηγήσεων καὶ τῶν μετ' αὐτάς συζητήσεων ἀπεφάσισεν ὅπως προβῇ εἰς τὴν ἀκόλουθον ἀνακοίνωσιν:

«1. Ἡ Ὁρθόδοξος Ἑρμηνευτικὴ Θεολογία καλεῖται σήμερον, ὅτε τὸ θέμα τῆς ἐρμηνευτικῆς τῶν Ἀγίων Γραφῶν κατέστη τὸ ἐπίκεντρον τῶν θεολογικῶν διαμαχῶν, ὅπως δώσῃ τὴν Ὁρθόδοξον αὐτῆς μαρτυρίαν, ἥτις ἐκφράζει τὴν μακραίωνα ἀποστολικὴν καὶ ἐκκλησιαστικὴν αὐτῆς παράδοσιν ἐν ταῦτῳ δὲ ἀνταποκρίνεται εἰς τὰ ζωτικὰ προβλήματα, τὰ ὅποια θέτει ἡ σύγχρονος βιβλικὴ ἔρευνα.

2. Οἱ Σύνοδροι ἀνεγνώρισαν τὴν ὑψίστην ἀξίαν καὶ σπουδαιότητα τῆς πατερικῆς ἐρμηνευτικῆς παραδόσεως, τῆς ἐξόχου ταύτης πνευματικῆς κληρονομίας καὶ παρακαταθήκης, διὰ τὴν σύγχρονον βιβλικὴν ἔρευναν. Ἡ πατερικὴ ἐρμηνευτικὴ παράδοσις συνιστᾷ τὸν ἀπαραίτητον σύμβουλον καὶ τὸν πολῦτιμον ὁδηγὸν πρὸς ὀρθὴν ἐρμηνείαν τῶν Ἀγίων Γραφῶν.

3. Ἡ πατερικὴ ἐρμηνευτικὴ παράδοσις ἐνθαρρύνει τὸν δημιουργικὸν στοχασμὸν καὶ ἀποτελεῖ γνῶμονα εἰς κριτικὴν χρῆσιν τῶν ἐπιστημονικῶν μεθόδων ἐν τῇ συγχρόνῳ ἐρευνῇ τῶν Γραφῶν.

4. Βασικὴ ἀποστολὴ τῆς Ὁρθοδόξου Ἑρμηνευτικῆς Θεολογίας εἶναι ἡ ἐνδελεχὴς μελέτη καὶ ἐκτίμησις τῆς πατερικῆς ἐξηγητικῆς παραδόσεως ἐπὶ τῇ βάσει συστηματικῆς ἀναλύσεως καὶ ταξινομήσεως τῶν βιβλικῶν ἐρμηνειῶν, τῶν μεθόδων καὶ τῶν ἐρμηνευτικῶν ἀρχῶν τῶν Πατέρων.

5. Τὰ συγγράμματα τῶν Πατέρων περιέχουν πολυτίμους μαρτυρίας τῆς διὰ τῶν χειρογράφων παραδόσεως τῆς Γραφῆς, αἱ ὅποια πρέπει νὰ ληφθοῦν σοβαρῶς ὑπ' ὄψιν ὑπὸ τῆς κριτικῆς τοῦ κειμένου. Ὁ Ὁρθόδοξος ἐρμηνευτὴς ὀφείλει ὅλως ἰδιαίτερώς νὰ συμβάλλῃ εἰς τὸ θέμα τοῦτο βάσει τῆς μελέτης τοῦ παρὰ τοῖς Πατράσι βιβλικοῦ κειμένου.

6. Ἀποστολὴ καὶ τελικὸς σκοπὸς τῆς Ὁρθοδόξου Ἑρμηνευτικῆς Θεολογίας εἶναι ἡ

οἰκοδομὴ τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ. Ὁ σκοπὸς οὗτος καθορίζει καὶ τὸν Χριστολογικόν, σωτηριολογικόν καὶ ἐκκλησιολογικόν χαρακτήρα τῆς Ὀρθοδόξου Ἑρμηνευτικῆς Θεολογίας. Ἡ ἀληθὴς ἐρμηνεία τῶν Ἁγίων Γραφῶν εἶναι πρωτίστως καρπὸς τῆς τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἐλλάμψεως, ὅπερ λαμβάνει ὁ ἐρμηνευτὴς ὡς μέλος τῆς Ἐκκλησίας.

7. Ἡ δογματικὴ παράδοσις τῆς Ἐκκλησίας ἀποτελεῖ τὸ τελικόν καὶ ἀσφαλὲς κριτήριον τῆς ἐρμηνείας τῶν Ἁγίων Γραφῶν.

8. Ἀπαιτεῖται στενὴ συνεργασία καὶ ἐπικοινωνία μεταξὺ τῶν ἐρμηνευτῶν πασῶν τῶν Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, οὕτως ὥστε οὗτοι νὰ τηροῦν «τὴν ἐνότητα τοῦ Πνεύματος ἐν τῷ συνδέσμῳ τῆς εἰρήνης» (Ἐφεσ. 4, 3).

9. Πιστεύομεν, ὅτι τὸ Συνέδριον ἀπέβη λίαν χρήσιμον πρὸς τὴν κατεύθυνσιν αὐτὴν καὶ ὅτι, τοῦ Θεοῦ συνεργοῦντος, παρόμοιαι συναντήσεις ἐν τῷ προσεχεῖ μέλλοντι θὰ προωθήσουν τὴν Ὀρθόδοξον Ἑρμηνευτικὴν Θεολογίαν καὶ θὰ ἐνδυναμώσουν τὴν ἐν Χριστῷ ἐνότητα τῶν Ὀρθοδόξων».

Ι. ΠΑΝΑΓΟΠΟΥΛΟΣ, Δ. Θ.